

повну українізацію медіа-простору, книговидавництва, кінематографії, реклами та культурного простору.

Нашому поколінню випало складне, але почесне завдання – відродження української мови, держави, нації. Висока культура мовлення пов'язана з культурою поведінки, з вихованням патріотичних прагнень кожної людини, з перетворенням населення України в її народ, у націю. І наш громадянський обов'язок – примноження цінностей духовної культури, постійна турбота про екологію мовного середовища.

Вількова Т. Т.,

*ст.викладач кафедри документознавства,
інформаційної діяльності та українознавства ТНЕУ*

МОВЛЕННЄВИЙ ПРОСТІР СУЧАСНОГО ШКОЛЯРА

Ніяке інше вміння, яким може володіти людина, не дасть їй можливості з такою швидкістю зробити кар'єру і досягти визнання, як вміння добре говорити

(Чонсі М. Ден'ю)

Сьогодні українська школа має формувати особистість, яка відзначалася б свідомим ставленням до рідної мови, мовленнєвою активністю на всіх етапах володіння мовою як засобом спілкування, пізнання і впливу, високою культурою спілкування в різних життєвих ситуаціях, індивідуальною манерою спілкування. У Державному стандарті базової і повної загальної середньої освіти України, Національній доктрині розвитку освіти, Концепції мовної освіти 12-річної школи, Концепції виховання дітей і молоді в національній системі освіти наголошено на необхідності забезпечення в Україні прискореного, випереджувального, інноваційного розвитку освіти, формування в учнів комунікативної компетентності, яка охоплює не тільки знання мовної системи, володіння мовленням, а й дотримання правил мовленнєвої поведінки, соціальних норм мовленнєвого спілкування. Для розв'язання цього завдання потрібно навчити учнів володіти різними видами мовленнєвої діяльності, що сприятиме виробленню вмінь і навичок створювати власні усні й письмові висловлювання, а також досягати взаєморозуміння між людьми в процесі спілкування.

Проблемі розвитку мовлення у навчально-виховному процесі надавали великого значення Ян Коменський, В. Сухомлинський, К. Ушинський, а також і наші сучасники В. Мельничайко, М. Пентиліук, Г. Сагач, Л. Скуратівський та ін. У їхніх працях наголошується на потребі формування в школярів культури спілкування як складника успішного мовлення, містяться цінні методичні рекомендації.

Я. Радевич-Винницький вважав, що мовленнєва культура є складною системою мовних знаків, що ґрунтується на мовних і моральних правилах та нормах поведінки, це ще є й результат адекватного використання законів мовленнєвого спілкування.

Формування мовленнєвих компетентностей особистості відбувається у різноманітних комунікативних площинах: учень – вчитель, учень – батьки, учень – учень, учень – друзі поза школою, учень – друковане слово, учень – телебачення, учень – медіа продукція, учень – Інтернет. На наш погляд, це становить суттєву частину комунікативного мовленнєвого простору сучасного школяра.

Суспільство XXI століття зацікавлене у професійній особі, яка володіє мовленнєвими компетентностями. Адже дібрати потрібну інформацію, креативно її використати, вибудувати ефективно ділове й особистісне спілкування можна лише за умови таких сформованих умінь та навичок.

Однак, чи готові старшокласники сучасної школи до виконання певних соціальних ролей, які потребуватимуть дотримання правил мовленнєвої культури та комунікативних риторичних компетентностей? Досить багато школярів позиціонують себе як такі, котрі володіють мовленнєвими нормами.

Площина взаємодії вчителя і учня, безумовно, окреслює мовленнєвий простір школяра. Педагог надає потрібну інформацію, формує відповідні компетентності, є зразком адекватного використання мовних засобів, будує позитивну мотивацію до мовленнєво-мисленнєвої діяльності мовної особистості.

Однак педагогів турбує низький рівень мовленнєвої культури школярів. Вони бачать структурні складники мовленнєвого простору, який формує таку культуру, та окреслюють причини недосконалості педагогічних впливів. Вчителі свідомі того, що на особу безпосередньо та опосередковано спрямовано дію навчального середовища в особі педагога, навчальної інформації – підручник, художня література відповідно до програм, засоби масової інформації, суспільні запити, правила вербального та невербального спілкування, визначені у суспільстві, родинні традиції та впливи, закони неформальних молодіжних, правила спілкування у мережі Інтернет, комп'ютер як співрозмовник.

Зрозуміло, що мовленнєвий простір конкретного школяра сприяє вибудові як активних, так і пасивних мовленнєвих моделей у його навчальному та позанавчальному житті.

Сприятливі умови для виховання духовності забезпечують уроки розвитку зв'язного мовлення, під час яких дитина вчиться вільно, логічно, грамотно викладати свої думки, вчиться майстерності спілкування. Тільки від учителя залежить, який текст переказуватимуть, яку саме картину описуватимуть, про що писатимуть твір. Дуже добре, коли тематика завдань

буде пов'язана з українськими традиціями, національною культурою, історією, з мистецтвом рідного краю.

Бажано на кожному уроці мови відводити час для колективної творчості, кожен вчитель-словесник повинен прагнути виховати в учнів любов до рідного слова, розуміння того, що висока культура мовлення є свідченням якості думки, духовного багатства людини.

Розуміємо, за мовою може стояти не лише висловлена думка, а й політика держави, економіка держави, міждержавні стосунки, зрештою, може височіти гідність людини. Василь Симоненко прорік глибокі своїм змістом слова «Ти знаєш, що ти людина?..», сповнені усвідомлення величі людини.

Література:

1. *Леонова Н. С. Мовно-комунікативна вправність учнів у вимірі компетентнісно орієнтованого навчання // Вивчаємо українську мову та літературу. – 2013. – № 1. – С. 2-7.*
2. *Мунтян С. Методичні реалії розвитку діалогічного мовлення учнів // Українська мова і література в школі. – 2006. – № 6. – С. 2-5.*
3. *Козут О. І. Текстодцентрична технологія // Інноваційні технології навчання української мови і літератури, 2005. – 117 с.*
4. *Донченко Т. К. Уроки мають стати уроками словесності // Дивослово. – 1995. – № 4. – С. 36-39.*
5. *Ляшкевич А. Навчання діалогічного мовлення на уроках української мови // Українська мова і література в школі. – 2002. – № 7. – С. 9-12.*
6. *Моїсєєва Т., Лисенко Н. Мовленнєво-комунікативний розвиток школярів на уроках словесності // Дивослово. – 2011. – № 5. – С. 2-5.*
7. *Кучерук О. Уміння – передусім. Компетентнісний підхід до формування національно-мовної особистості // Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах. – 2008. – № 10. – С. 18-24.*

Шкіцька І. Ю.,

*д-р філол. наук, доцент кафедри
документознавства,
інформаційної діяльності
та українознавства ТНЕУ*

ШЛЯХИ ПОПУЛЯРИЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ПІСЛЯ ЛІНГВОЦИДУ

Будучи явищем соціальним і поліфункціональним за своєю природою, мова є засобом вираження внутрішнього світу людини, її соціального стану, природи. Мова засвідчує належність особистості до тієї чи іншої соціальної групи, є візитівкою людини й ознакою шляхетності. Вона слугує зближенню або віддаленню людей, тому мовним питанням часто спекулюють політики. Загравання з найчисельнішою частиною електорату, що репрезентує носіїв певної мови, – типовий маніпулятивний прийом політиків усіх поліетнічних країн. Мова –